

С Т А Н О В И Щ Е

за защита на дисертационен труд „КТД (ПОНЯТИЕ, СЪЩНОСТ, СКЛЮЧВАНЕ)” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” от Радостина Стоилова Иванова – докторант на самостоятелна подготовка към Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”

от

**проф. д-р Силви Василев Чернев,
професор по гражданско-процесуално право в ЦЮН на Бургаски свободен университет и ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски**

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Настоящото становище е изготвено с оглед защитата на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право” (Трудово право и обществено осигуряване) на Радостина Стоилова Иванова, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Гражданскоправни науки” при Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”.

Процедурата е започната на основание чл. 4, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав на Република България (ППЗРАДРБ), чл. 4, ал. 3 от Вътрешните правила за развитието на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски” (ВПРАС), а така също и съгласно решение на Факултетния съвет на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” (Протокол № 18/23.04.2014 г.).

Представените документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ВПРАС в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Процедурата е коректно спазена.

I. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРЕДСТАВЕНИЯ ТРУД

1. Обща характеристика

Представеният научен труд „КТД (понятие, същност, сключване)” в обем на 182 страници е посветен на институт на Трудовото право с особена важност, утвърдил се като изключително ценен инструмент за защита на правата на трудещите се и мощно средство за превенция на масови конфликти между работници и работодатели. В англо-американската правна система този институт на практика е и единственото средство (макар и непряко) за защита на

индивидуалните трудови права. Всичко това обуславя теоретичната и практическата значимост на избраната тема.

Изложението съдържа съвсем кратко Въведение, три глави и Заключение:

Глава първа е озаглавена: „Понятие и обща характеристика” (стр. 9-57).

Изложението започва с исторически и сравнителноправен преглед, в които се проследява възникването и развитието на института, като се констатира синхронност с появяването на организации за защита на трудовите интереси.

Проследява се възникването и развитието на института и особеностите на правната уредба в Обединеното кралство, САЩ, Франция, Германия и др.

Основна част от изложението е посветено на особеностите на възникването и развитието на колективното трудово договаряне в България, което е проследено в детайли.

Следват обстойно изложение и анализ на източниците на правната уредба (пар. 2), като са разгледани всички видове нормативни източници: както вътрешната уредба по българското право, така международните договори, по които Република България е страна. Разгледани са и специалните нормативни източници на Европейското право, включително източници на вторичното право на ЕС. Посочена и съдебна практика по ЕКПЧ.

По-нататък авторката очертава понятие за КТД по действащото българско право.

КТД се разглежда като акт, част от чийто аспекти имат характера на частноправен акт с облигационна природа, а друга част представляват специфичен нормативен източник в областта на трудовото право с характерна писмена форма, представляваща условие за действителност.

Авторката очертава т. нар. «закрилна» и «умиротворяващи» функции на КТД, а така също и функцията му да саморегулира трудови, нетрудови, отношения непосредствено свързани с тях, и осигурителни отношения. Обозначава следващата от нормативната му същност функция като «облекчаваща» по отношение на правното регулиране, осъществявано от държавата. Най-сетне авторката посочва икономическа функция на КТД. Позовава се на чуждестранни автори, които сочат и други функции.

Глава втора е посветена на съдържанието и същността на КТД (стр. 58-стр. 89).

В последователност авторката изследва нормативния аспект на КТД, като се спира на отделните елементи, подлежащи на регулиране по този специфичен за правото начин.

Специално внимание е отделено на ненормативния елемент на КТД (по отношение на който липсва изрична правна уредба), като пространно се изследват случаите, подлежащи на този начин на уреждане на отношения между работници и служители: разгледани са многобройни теоретични източници, включително чуждестранни, а така също и обилна съдебна практика.

Централна част на изложението в тази глава е посветено на същността на КТД. Авторката в широта и дълбочина възпроизвежда различните теории за същността на правното явление (т. нар. „теория на представителството”, теорията на „доброволното социално управление”, „теорията на синдикалните организации”, а така също и други теории от минало развитие на института. Задълбочено са изследвани становищата на най-изявените български автори в областта: проф. Васил Мръчков, проф. Милованов, проф. Русчев, Гевренова и др. В хода на изложението авторката очертава и собственото си мнение по засегнатите въпроси.

Най-пространна е Глава трета (89-167 стр.), посветена на сключването на КТД.

В първия параграф (пар. № 7) е разгледана проблематиката на страните по КТД и равнищата на колективно трудово договаряне.

Разгледани са субективните характеристики, следващи от българския закон и от Конвенция № 98 от 1949 г. на МОТ. Изложението се спира върху т. нар. „колективна правоспособност” и „работодателска правоспособност” и специфичните предпоставки за възникване на последната (наличие на сключени индивидуални трудови договори и качеството „представителност”). Разглеждат се въпросите за правното положение на работниците, които не членуват в синдикална организация и не участват в преговорите и сключването на КТД. Внимание се отделя и на КТД на ниво „бранш” (отрасъл), и по административно-териториални единици.

Част от изложението е посветено на воденето на преговори, в частност: предоговорните задължения (за работодателя - задължения за договаряне, задължения за предоставяне на информация и т. н.), а така също и задълженията на синдикалните организации. Специално внимание е отделено на последиците от неизпълнение на предоговорните задължения и в частност на предоговорната отговорност.

Пар. 8 е посветен на самото сключване на КТД, на изискуемите от закона форма и вписване. Проблематиката на вписването е обсъдена много детайлно и в дълбочина.

В Заклучението се обобщават изводите от научното изследване и се правят предложения de lege ferenda.

В хода на цялото изложение се анализира цялата налична българска литература и значителна по обем чуждестранна литература; посочват се основни актове от съдебната практика.

2. Положителни характеристики на представения труд

2.1. Авторката е изследвала в дълбочина и ширина всички аспекти на този правен институт (с оглед формулировката на темата), поставящ множество проблеми, някои от които с изключителна степен на сложност (правната природа на КТД, субективната му характеристика, вкл. колективната правосубектност и др.).

2.2. Изборът на темата е сполучлив, като се държи сметка за малкото на брой монографични изследвания (независимо от многобройните научни студии и статии, посветени на темата), включително в сравнителноправен план. Същевременно проблемите, проявяващи се в хода на практическото осъществяване на колективното трудово договаряне, са особено тежки и сложни, а всеки отделен случай на неспазване на задълженията за преговаряне или по вече сключени КТД, представлява сериозен източник на опасност за социалния мир.

2.3. Работата разкрива задълбочени и прецизни знания на авторката в материята на трудовото право и висока степен на обща правна грамотност.

2.4. Работата е добре структурирана и балансирана (с незначителни изключения), което дава възможност за добра последователност на изложението, на практика липсват ненужни повторения.

2.5. Езикът е прецизен и точен, стилът ясен.

2.6. Научният апарат включва на практика всички български произведения, посветени на темата, включително такива с историческо значение, а така също и значителен брой чуждестранни произведения (общо 107 заглавия, от които 7 от чужди автори на български и руски език и 14 на немски и английски език).

2.7. В работата е представена и обсъдена на практика цялата публикувана съдебна практика по обсъжданите въпроси, като авторката не се е задоволила само с въпроизвеждането на тази практика, но е изразявала и собственото си становище по засегнатите въпроси.

2.8. Положителна характеристика на работата е формулирането на изводи и препоръки de lege ferenda в резултат на научното изследване.

2.10. Обсъжданият труд съдържа редица конкретни приносни моменти, сред които бих открил следните:

2.10.1. Убедително е обосновано застъпеното становище, че нормативният аспект от същността на трудовия договор се създава не в резултат на делегирана от държавата нормотворческа власт на колективнидоговорните страни, а в резултат на упражняване на предоставено им от закона самостоятелно право за създаване на правни норми.

2.10.2. Обосновано (придружено с препоръка de lege ferenda) е становището за уреждане на КТД с отделен работодател, а не в предприятие (каквато е настоящата правна уредба).

2.10.3. Приемливо е становището за въвеждане на законодателно ниво на „право на отказ за достъп до информация“ от страна на работодателя, ако предоставянето на исканата информация би причинило съществени вреди на последния.

2.10.4. Приемливо е становището за уреждане на принципа на „благоприятност“ за случаите, при които един работодател е обвързан от няколко трудови договора.

2.10.5. Приносни моменти има изложението относно вписването на КТД, в частност становището на авторката относно момента, от който вписването произвежда действието си. Приносен момент има и изложението относно вписването при КТД на браншово ниво или на териториален принцип.

2.10.6. Високо следва да бъде оценено изследването в областта на субектната страна на КТД. Проблематиката е много сложна от правно-теоретична гледна точка, тъй като става дума за „дифузни“ от материалноправна гледна точка правоотношения, свързани с т. нар. „плаваща субектна съвкупност“ (отделните работници, формиращи съответния трудов колектив, които са определяеми, но не индивидуално определени при формиране на правоотношението и в хода на осъществяването му). Субектната аморфност на колектива поставя и въпроси за т. нар. „колективно представителство“. Авторката успешно се е справила и изложението в тази част е изцяло приемливо и представлява принос.

3. Някои препоръки към работата

3.1. Като основен недостатък на работата окачествявам възприетия от авторката подход да излага собствените си становища в хода на представянето и анализирането на становищата на другите автори и становищата, застъпвани в съдебната практика. Този подход (често срещан и при много по-опитни автори) създава затруднение при проследяване на научното изложение. Често за читателя е трудно да открие чуждите възпроизвеждани и анализирани становища от собствените становища на авторката.

Препоръчвам на авторката при бъдеща работа върху същата или други теми да отграничава ясно в текста чуждите становища и да поставя акцент върху собствените си становища в хода на изложението.

3.2. Независимо от положителната оценка, дадена в 2.10.6. (относно анализа на субектните характеристики на КТД) бих препоръчал на авторката да не се задоволява с постигнатото, а да разшири и задълбочи изследванията си в тази насока.

3.3. Свързано с горното е и препоръката при бъдеща работа да се отдели внимание на проблематиката на колективните трудови спорове, неразривно свързана с която е проблематиката на колективните искове. Давам си сметка, че във формата на настоящата работа разглеждането на проблематиката на колективните трудови спорове, би било изключително затормозително и свръх целите на процедурата, но същевременно не бива да се забравя, че истинското очертаване на института на КТД по необходимост предполага и изследване на колективните трудови спорове.

3.4. Посочените в предходните точки моменти (освен по т. 3.1.) не са в истинския смисъл слабости, а са по-скоро препоръки към бъдещата работа на авторката.

4. Други обстоятелства

4.1. Видно от представената професионална автобиография Радостина Стоилова Иванова има пространна преподавателска и практическа дейност в качеството и на преподавател по трудово право в БСУ.

4.2. Докторантката има пет публикации, пряко свързани с темата на дисертационния труд.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед на изложеното се налага изводът, че представеният дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагането на този закон и на

специалните изисквания на Правилника за развитието на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Дисертационният труд съдържа сериозни научни приноси с полезност в процеса на евентуално усъвършенстване на законодателството и практиката и също така несъмнено демонстрира, че Радостина Стоилова Иванова притежава задълбочени теоретични знания в областта на трудовото право и способност за самостоятелни научни изследвания.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на качествата на рецензирания труд и на докторанта, и да предложа на уважаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“ (Трудово и осигурително право) на Радостина Стоилова Иванова – докторант на самостоятелна подготовка към Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

14.05. 2014 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Силви Чернев